

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

TRẦN THỊ HỒNG MINH

**VẤN ĐỀ GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA
Ở THỪA THIÊN HUẾ HIỆN NAY**

Chuyên ngành : CNDVBC & CNDVLS

Mã số : 62 22 80 05

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS NGUYỄN HÙNG HẬU

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu độc lập. Các kết quả số liệu nêu trong luận án là trung thực, có nguồn gốc rõ ràng, chính xác của các cơ quan chức năng đã công bố. Những kết luận khoa học của luận án là mới và chưa có tác giả công bố trong bất cứ công trình khoa học nào.

Tác giả luận án

Trần Thị Hồng Minh

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI VẤN ĐỀ GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA Ở THỪA THIÊN HUẾ HIỆN NAY	5
1.1. Các công trình nghiên cứu tổng quát về văn hóa, di sản văn hóa và vấn đề giữ gìn, phát huy di sản văn hóa dân tộc	5
1.2. Các công trình nghiên cứu trực tiếp đến việc giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	13
Chương 2: GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA Ở VIỆT NAM HIỆN NAY - MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	22
2.1. Văn hóa, di sản văn hóa và vấn đề giữ gìn phát huy di sản văn hóa ở Việt Nam hiện nay	22
2.2. Vị trí và vai trò của di sản văn hóa đối với sự phát triển kinh tế - xã hội	45
2.3. Kinh nghiệm của một số quốc gia trên thế giới trong việc giữ gìn, phát huy giá trị di sản văn hóa	52
Chương 3: GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HOÁ Ở THỪA THIÊN HUẾ HIỆN NAY- THỰC TRẠNG VÀ MỘT SỐ VẤN ĐỀ ĐẶT RA	70
3.1. Những nhân tố ảnh hưởng đến việc giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	70
3.2. Thực trạng của vấn đề giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	79
3.3. Những vấn đề đặt ra đối với việc giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	106
Chương 4: PHƯƠNG HƯỚNG VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP CƠ BẢN ĐỂ NÂNG CAO HIỆU QUẢ VIỆC GIỮ GÌN, PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA Ở THỪA THIÊN HUẾ TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	118
4.1. Phương hướng cơ bản, tầm nhìn để nâng cao hiệu quả của việc giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	118
4.2. Những giải pháp cơ bản để nâng cao hiệu quả của việc giữ gìn và phát huy các di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay	124
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	147
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ	151
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
PHỤ LỤC	162

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT TRONG LUẬN ÁN

CNH, HĐH	:	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
DSVH	:	Di sản văn hóa
KTTT	:	Kinh tế thị trường
UBND	:	Ủy ban nhân dân
TTBTDTCĐ	:	Trung tâm bảo tồn di tích cố đô
TTH	:	Thừa Thiên Huế

DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU ĐỒ TRONG LUẬN ÁN

	Trang
<i>Bảng 3.1:</i> Tổng số khách du lịch của tỉnh Thừa Thiên Huế phát triển hơn trong những năm gần đây	101
<i>Bảng 3.2:</i> Doanh thu của tỉnh Thừa Thiên Huế từ 2006-2012	101
<i>Bảng 3.3:</i> Lượt khách và doanh thu của nhà hát Duyệt Thị Đường và Minh Khiêm Đường từ 2003 đến 2009	104
<i>Biểu đồ 3.1:</i> Doanh thu vé tham quan từ năm 1996- 2011	102

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Lý luận và thực tiễn đã chứng minh rằng, bất kỳ dân tộc nào cũng có quá trình lịch sử phát triển riêng của mình, đồng thời sản sinh ra giá trị văn hóa dân tộc và chính giá trị văn hóa đó đã làm nên diện mạo, cốt cách riêng của mỗi dân tộc để tạo nên sự phong phú đa dạng của nền văn hóa chung của nhân loại. Thực tế ngày càng khẳng định vai trò to lớn của DSVH dân tộc đối với quá trình phát triển của xã hội. Một quốc gia không thể phát triển bền vững nếu thiếu một nền tảng văn hóa nội sinh, nếu các giá trị DSVH bị mai một hoặc không được giữ gìn, phát huy đúng đắn, có hiệu quả.

Hiện nay, công tác giữ gìn và phát huy DSVH ở nước ta đã thu được những thành tựu rất đáng khích lệ. Cho đến nay, ở Việt Nam đã có khoảng 3.000 di tích lịch sử, văn hoá và danh lam thắng cảnh được xếp hạng DSVH quốc gia; 120 bảo tàng các loại ở hầu khắp các tỉnh, thành phố trong toàn quốc. Nhiều DSVH phi vật thể đã và đang được phát hiện, nghiên cứu giữ gìn và phát huy tác dụng. Báo cáo chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng tại Đại hội X, Đảng ta đã nêu rõ quyết tâm:

Tiếp tục phát triển sâu rộng và nâng cao chất lượng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, gắn kết chặt chẽ và đồng bộ hơn với phát triển kinh tế - xã hội, làm cho văn hoá thấm sâu vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội

Tiếp tục đầu tư cho việc bảo tồn, tôn tạo các di tích lịch sử cách mạng, kháng chiến, các DSVH vật thể và phi vật thể của dân tộc, các giá trị văn hoá, nghệ thuật, ngôn ngữ, thuần phong mỹ tục của cộng đồng các dân tộc. Bảo tồn và phát huy văn hoá, văn nghệ dân gian. Kết hợp hài hoà việc bảo vệ, phát huy các DSVH với các hoạt động phát triển kinh tế, du lịch [32, tr.106].

Ngày nay, TTH là trung tâm văn hóa - du lịch quốc gia và quốc tế hấp dẫn, đã được Tổ chức UNESCO công nhận hai DSVH của nhân loại. Nơi đây

hiện đang lưu giữ trong lòng nhiều DSVH vật thể và phi vật thể chứa đựng giá trị biểu trưng cho trí tuệ và tâm hồn của dân tộc Việt Nam. Ngay sau ngày Việt Nam thống nhất, Thủ tướng Phạm Văn Đồng khi vào thăm Huế đã mừng rỡ cho rằng: "Giải phóng xong, Việt Nam may ra còn có Huế để đối ngoại về văn hóa" [35, tr4]. Trong nhiều năm qua, với sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, cùng sự giúp đỡ của cộng đồng quốc tế, đặc biệt là sự tham gia đầy nhiệt huyết của các cấp chính quyền địa phương, cán bộ, Đảng viên và nhân dân TTH, công tác trùng tu, giữ gìn và phát huy các DSVH ở TTH đã có những chuyển biến lớn lao và đạt nhiều thành tựu to lớn. Nhiều di tích lịch sử văn hóa có giá trị tiêu biểu đã được khôi phục; cảnh quan thiên nhiên được giữ gìn và tôn tạo; các DSVH phi vật thể và ngành nghề truyền thống cũng được nghiên cứu, phục dựng và phát huy giá trị. Nhìn chung, DSVH ở TTH đã vượt qua giai đoạn khó khăn và đang chuyển dần vào giai đoạn ổn định phát triển theo hướng bền vững. Những giá trị DSVH vật thể và phi vật thể tưởng chừng bị mai một đã dần dần sống lại trong sinh hoạt cộng đồng, trong nếp nghĩ và việc làm người dân cố đô Huế, góp phần mở rộng giao lưu và hội nhập trong đời sống văn hóa của dân tộc Việt Nam với các nước trong khu vực và thế giới.

Tuy nhiên, do hậu quả nặng nề của chiến tranh và do thiên tai tàn phá, nhiều di tích văn hóa ở TTH vẫn thường xuyên bị đe dọa. Những nỗ lực trong công tác trùng tu, bảo vệ vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu của một quần thể di tích có quy mô lớn, đa dạng, phức tạp và chưa tương xứng với tiềm năng văn hóa vốn có của tỉnh TTT. Không gian hoang phế ở các khu di tích còn lớn, một số công trình văn hóa nghệ thuật tiêu biểu cho bộ mặt hoàng cung Huế vẫn chưa khôi phục, môi trường văn hóa và cảnh quan thiên nhiên, hệ thống nhà vườn vẫn còn bị xâm phạm; kho tàng văn hóa phi vật thể: ca múa nhạc cung đình, các lễ hội dân gian, các ngành nghề truyền thống vẫn chưa được khai thác triệt để và đầu tư hiệu quả. Vai trò chủ thể của nhân dân TTH trong việc giữ gìn và phát huy DSVH cũng chưa được khẳng định.

Vậy làm thế nào để khắc phục tình trạng nói trên, để các giá trị DSVH của TTH tiếp tục được phát huy có hiệu quả, góp phần xây dựng TTH trở thành một tỉnh vững về chính trị, giàu về kinh tế, đẹp về văn hóa, tôi quyết định chọn đề tài: “***Vấn đề giữ gìn và phát huy di sản văn hóa ở Thừa Thiên Huế hiện nay***” để làm luận án tiến sĩ của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích

Mục đích nghiên cứu của luận án là làm rõ những vấn đề lý luận và thực tiễn của vấn đề giữ gìn và phát huy DSVH; phân tích, đánh giá thực trạng giữ gìn và phát huy DSVH ở TTH hiện nay; từ đó, đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của việc giữ gìn và phát huy các DSVH tại địa phương này hiện nay.

2.2. Nhiệm vụ

Để thực hiện mục đích trên luận án có nhiệm vụ:

- Làm rõ cơ sở lý luận của vấn đề giữ gìn và phát huy DSVH ở nước ta hiện nay. Đặc biệt làm rõ các khái niệm liên quan đến luận án như: văn hóa, DSVH, giữ gìn và phát huy DSVH.

- Nghiên cứu kinh nghiệm của một số quốc gia trên thế giới về giữ gìn và phát huy DSVH. Từ đó, rút ra những bài học kinh nghiệm cho Việt Nam nói chung và tỉnh TTH nói riêng.

- Phân tích thực trạng, một số vấn đề đặt ra của việc giữ gìn, phát huy DSVH ở TTH hiện nay. Trên cơ sở đó, luận án đưa ra các quan điểm làm cơ sở và một số giải pháp kiến nghị nhằm nâng cao hiệu quả của việc giữ gìn và phát huy DSVH tại địa phương trong thời gian tới.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận án nghiên cứu hoạt động giữ gìn và phát huy DSVH ở tỉnh TTH dưới góc độ triết học. Chủ yếu nghiên cứu thực trạng giữ gìn và phát huy DSVH ở TTH trên những nét tiêu biểu gắn liền với quần thể di tích Cố đô Huế do TTBTĐTCĐ Huế quản lý.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Về không gian: Qua quá trình điền dã thực tế, kế thừa từ các kết quả nghiên cứu của các công trình đi trước, tác giả luận án lựa chọn và tập trung khảo sát chủ yếu các DSVH ở TTH gắn liền với quần thể di tích cố đô Huế.

Về thời gian: Nghiên cứu thực trạng giữ gìn và phát huy các giá trị DSVH ở TTH với trọng tâm số liệu được giới hạn trong khoảng thời gian từ 1996 đến năm 2013, các giải pháp đưa ra cho thời kỳ đến năm 2020.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

- Luận án dựa trên cơ sở lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và các quan điểm, đường lối chủ trương của Đảng, chính sách của Nhà nước Việt Nam về văn hóa, DSVH, giữ gìn và phát huy DSVH. Cơ sở thực tiễn của luận án là phân tích kinh nghiệm của một số nước và đánh giá thực trạng giữ gìn và phát huy DSVH ở tỉnh TTH.

- Trên cơ sở lý luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lênin, luận án sử dụng các phương pháp cụ thể: Phương pháp phân tích- tổng hợp, phương pháp thu thập và xử lý thông tin. Đồng thời có sự kế thừa các kết quả nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án.

5. Những đóng góp về khoa học của luận án

- Làm rõ thực trạng giữ gìn và phát huy DSVH ở tỉnh TTH với những nét đặc thù riêng có của một tỉnh trong vùng kinh tế trọng điểm miền trung bao gồm: những kết quả đạt được, hạn chế, nguyên nhân và những vấn đề đặt ra.

- Đề xuất một số giải pháp cơ bản nhằm nâng cao hiệu quả của vấn đề giữ gìn và phát huy DSVH ở tỉnh TTH trong thời gian tới.

6. Kết cấu luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, đề tài luận án gồm 4 chương, 10 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI VẤN ĐỀ GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA Ở THỪA THIÊN HUẾ HIỆN NAY

Trong thời gian gần đây, vấn đề giữ gìn và phát huy DSVH được nhiều nhà khoa học quan tâm và đã có rất nhiều công trình nghiên cứu khoa học có giá trị, đã công bố rộng rãi dưới dạng sách tham khảo, bài báo cáo khoa học... Để đảm bảo tính kế thừa và khẳng định những đóng góp của luận án, luận án chia các công trình nghiên cứu khoa học theo 2 nhóm vấn đề: nhóm công trình nghiên cứu tổng quát về văn hóa, DSVH và vấn đề giữ gìn phát huy DSVH dân tộc; nhóm công trình nghiên cứu trực tiếp đến vấn đề giữ gìn và phát huy DSVH ở TTH. Trên cơ sở sự phân định đó, luận án tiến hành chọn lọc có thực hiện tổng quan những công trình nghiên cứu khoa học liên quan đến luận án như sau:

1.1. CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU TỔNG QUÁT VỀ VĂN HÓA, DI SẢN VĂN HÓA VÀ VẤN ĐỀ GIỮ GÌN, PHÁT HUY DI SẢN VĂN HÓA DÂN TỘC

- Trong cuốn *“Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”* [34], các tác giả xuất phát từ sự tiếp cận văn hóa, các yếu tố cấu thành nền văn hóa, những tiền đề lý luận và thực tiễn hoạt động văn hóa hơn nửa thế kỷ qua do Đảng ta lãnh đạo, đã phản ánh rõ những nét chính yếu về tính tiên tiến của nền văn hóa mà nhân dân ta đang xây dựng, về bản sắc văn hóa dân tộc. Qua hoạt động thực tiễn và tham khảo kinh nghiệm xử lý vấn đề văn hóa ở một số nước trên thế giới, cuốn sách ghi nhận rõ nét về thực trạng văn hóa Việt Nam, đề xuất một số giải pháp và kiến nghị để xây dựng nền văn hóa Việt Nam đáp ứng yêu cầu của tình hình mới. Từ đó, đưa ra những định hướng chiến lược cơ bản cho sự nghiệp xây dựng nền văn hóa “tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”, để trở thành nền tảng tinh thần xã hội trên con đường thực hiện mục tiêu: “Dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”.

- Cuốn sách *“Một số vấn đề về bảo tồn và phát triển DSVH dân tộc”* [139] gồm 3 chương và phần phụ lục đề cập đến những vấn đề lý luận về